

Els dos articles que podeu llegir a continuació culminen dos anys de filosofia a Batxillerat. Durant aquests dos cursos els alumnes de l'Institut de Tona han escrit cada trimestre un assaig filosòfic on han integrat els coneixements nous, els han enllaçat amb els dels trimestres o anys anteriors, els han ampliat i els han convertit en coneixement real i viscut mitjançant la seva anàlisi i reflexió. Han estat plantejats seguint els criteris d'avaluació proposats per l'Olimpíada Filosòfica de Catalunya.

Joan Trabal. Professor de Filosofia de l'Institut de Tona

HI HA ALTERNATIVA?

Eduard Molist

Estudiant de l'Institut de Tona

Reflexionar profundament i críticament sobre el món en el qual vivim és un desafiament col·lectiu per construir un futur més esperançador. En un moment de crisi sistèmica, debat sobre el capitalisme i les seves alternatives és una qüestió que ens interpel·la i posa de relleu la incertesa que assola el segle XXI. La realitat és complexa i polièdrica de manera que la dialèctica i el dubte universal són necessaris per tenir una visió transversal del què ens rodeja. En aquest sentit, pretenc abordar l'assumpte tenint en compte una perspectiva sintetitzadora del passat, una radiografia àmplia del present i una projectiva transformadora pel futur. De la mateixa manera, vull reivindicar el marxisme com a marc filosòfic i socioeconòmic de referència per abordar una reflexió constructiva al voltant de la recuperació del poder popular com l'element fonamental per esdevenir ciutadans més lliures. L'anàlisi marxista del capitalisme posa l'èmfasi en la socialització dels mitjans de producció per recuperar el poder de les classes populars i acabar amb la dominació d'una classe social sobre una altra i, així, assolir la justícia social. De fet, centrar-se en canviar la distribució del poder en el sistema econòmic és la base per transformar la societat. En aquest sentit, crec que és necessària una visió a llarg termini i a nivell d'espècie per tal de canviar les relacions de producció en benefici del bé comú.

Vivim en un món farcit d'horror, brutalitat i injustícia malgrat estar en el moment de màxim desenvolupament tecnològic de la civilització humana. Les societats modernes són cada cop més globals i interrelacionades però l'extrema desigualtat continua sent-hi present. 62 individus acumulen la mateixa riquesa que la meitat de la població mundial i desenes de milers de persones moren de fam diàriament. Malgrat això, cap gran poder econòmic fa passos realment significatius per

aconseguir un canvi de rumb global. Aquesta situació està directament relacionada amb el sistema econòmic actual: el capitalisme. El capitalisme és un sistema econòmic irracional i indiferent a tota classe de patiment humà: és amoral i asocial. A la lògica especulativa capitalista li són indiferents els drets humans, la pobresa, el col·lapse ecològic, la guerra o l'explo-tació laboral ja que l'únic objectiu que té és el màxim benefici privat. I això, provoca situacions d'extrema desigualtat caracteritzades per l'acumulació de riquesa i poder en mans de pocs privilegiats que són capaços de dominar a la resta. Un aspecte fonamental del sistema és que l'acumulació de poder en poques mans provoca una dependència de la majoria de les persones per sobreviure i, en conseqüència, aquests esde-venen més vulnerables. És més, actualment el poder es protegeix a ell mateix i tendeix a ampliar-se mercantilitzant tot el que pot. Per tant, vivim en una dinàmica d'acumulació de poder que s'ha accentuat especialment en els últimes anys quan Occident s'ha vist immers en diferents crisis que es retroalimen-ten entre elles: l'econòmica, la social, la democràtica, la política, l'ecològica, la demogràfica i la moral, entre d'altres. Si focalitzem el diagnòstic en la crisi democràtica i institucional, la gran qüestió és si les institucions tenen capacitat real i operativa per regular l'acumulació de capital. El desprestigi de les institucions occidentals és evident ja que en els últims anys les democràcies s'han sotmès als dictats dels mercats financers en lloc de procurar que aquests s'adaptessin a la democràcia. L'empresari Warren Buffet ho va deixar molt clar quan va dir «hi ha una guerra de classes, i som nosaltres, els rics, els que l'estem guanyant». En aquest sentit, hi ha dues possibilitats d'escapatòria de la crisi actual: amb més democràcia i lliber-tat, com en la Revolució Francesa, o amb menys democràcia i més submissió, com en el declivi de l'Imperi Romà.

La concentració del poder en poques mans no és una qüestió que es pugui canviar directament a través d'una transformació política o econòmica. Les relacions socials i de producció depenen directament de la consciència moral individual. Per poder construir les bases d'una societat diferent és necessari posar en dubte els valors de la nostra era. Així doncs, la crisi econòmica i política està necessàriament relacionada i retroalimentada per una crisi ètica i moral. En aquest context, és imprescindible qüestionar-se si l'ésser humà està determinat per una única consciència moral o té capacitat de transformar-la. Considerant que l'ésser humà té capacitat de canviar la seva consciència moral, la condició humana no ha de ser necessàriament egoista i individualista. L'ésser humà, com històricament ha demostrat la seva evolució, té una basant cooperativa i solidària oposada a la basant competitiva pròpia del sistema capitalisme. De fet, l'ètica de les persones en un nou paradigma social hauria de posar en dubte l'estandardització de la irracionalitat, la banalització de la raó i l'amnèsia col·lectiva que únicament ens porta cap a una obediència cega a la moral consumista, radicalment egoista, narcisista, superficial i indiferent als problemes col·lectius comuns. Evadir-se i mantenir-se indiferent davant de la realitat social de la qual en som coresponsables com a membres d'una mateixa espècie dient que no existeix l'alternativa és un problema crític pel futur de la comunitat. És més, malgrat el profund malestar d'algunes persones, aquesta problemàtica s'accentua amb una mentalitat derrotista i passiva que assumeix la impossibilitat de canviar la realitat. De fet, criticar els mecanismes del capitalisme però reproduir-los és una paradoxa possible quan no hi ha un grau de llibertat suficientment gran. El poder emancipador de les persones únicament es pot assolir si es coneix el marc de possibilitats que existeixen en la realitat. Aquí és on radica un dels aspectes fonamentals de la llibertat individual. El condicionament moral de la població és fruit de la convivència en una societat que en ple segle XXI té un marc de possibilitats caracteritzat per la lògica capitalista. Per tant, per no convertir la nostra consciència en una reproducció exacta d'aquesta lògica és necessari buscar un marc de possibilitats propi. Aquest fet obre la porta al debat sobre la batalla del pensament hegemònic en un món global i condicionat per una educació i una opinió pública i publicada que sovint no posa l'èmfasi en les qüestions transcendents a nivell d'espècie. L'alliberament i l'empoderament individual només serà possible quan tots els individus tinguin eines per qüestionar-se el seu marc mental.

En aquest complex escenari en el qual es troba l'ésser humà del segle XXI, dins d'una societat capitalista on les relacions de producció determinen directament l'experiència vital de cada persona, l'alternativa al sistema socioeconòmic capitalista es fa cada cop més necessària. La dependència del capital és molt gran per part de les classes socials treballadores i així ho demostren les dificultats dels processos emancipa-

dors d'Amèrica Llatina. Com que actualment el poder està en mans de les grans fortunes, la seva redistribució només serà possible des de la base. Tot i així, assolir el poder únicament és legítim si es fa de forma democràtica i implica a tots els ciutadans en igualtat de condicions. Un règim autoritari no és l'opció preferible si es vol que els ciutadans esdevinguin lliures i coresponsables. Per altra banda, com ja he indicat en anterioritat, la llibertat individual únicament serà possible prescindint de la irracionalitat de la moral consumista actual i elaborant un marc moral basat en la solidaritat social que posi a les persones per davant del capital. Aquest nou marc moral ja l'estan elaborant diferents actors de l'activisme social amb la voluntat de recuperar la sobirania amb mecanismes com la governança, finançament i propietat col·lectiva. Algunes propostes d'un nou arranjament de poder més igualitari es basen en una forma descentralitzada i horitzontal on cada persona tingui el mateix pes específic respecte el col·lectiu. De totes maneres, malgrat que els moviments de base social i popular estiguin construint alternatives socioeconòmiques com l'economia social i solidària, és necessària l'activació popular d'una hegemonia perquè a llarg termini l'alternativa es converteixi en una realitat.

Ara i aquí, ja existeixen les alternatives que demostren que la vida pot ser millor en un model socioeconòmic alternatiu on el poder estigui distribuït horitzontalment. Aquestes propostes estan trencant fronteres mentals afirmant que no hi ha més futur per canviar que el present. Ara bé, el camí és llarg si es vol anar lluny i les alternatives encara s'estan construint de manera que s'obren moltes derivades sobre les quals reflexionar. Al cap i a la fi, la clau de volta és que l'únic lloc per canviar el món és la vida quotidiana i l'única estructura per fer-ho possible és la gent..

